

רעה עובדות והנהגות דאגתו למצוות לבית בריסק

אשר שהה קומה ממעל, לא הטריח עצמו, ולא ירד להצטרף אל המנין שנאסף. וטעמו עימו, באשר היה סבור כי עצם תקנת עזרא, לשמוע קריאת התורה בשני ובחמישי לא היתה תקנת חיוב המוטלת על כל יחיד ויחיד, שיתחייב לשמוע קריאת התורה, אלא גדר התקנה הוא דחיוב מוטל על הציבור לשמוע קריאת התורה, ואם אין ציבור הרי שאין כאן חיוב כלל על היחיד לשמוע קריאת התורה. ויעויין במה שהבאנו בחלק ד' עמ' שט"ו

הערות הכותב – ויעויין בשו"ת "סמיכה לחיים" להגאון מהר"ח פלאג'י [נחלק אור"ח סימן ב'] שהעלה ג"כ שקריאת התורה היא "חובת ציבור". וזה לשון הגאון רבי יששכר בער זצוק"ל מחבר ספר "מעשה רבי" על מנהגי הגר"א בהערותיו הנקראות בשם "פעולת שכיר": "שמעתי שהקשה חכם אחד לרבינו זצ"ל אם איתא שקריאת המגילות הללו (שה"ש, קהלת וכו') הוא חיוב כל כך, איך מותרין לקרותן בשבת, ולמה לא נגזור עליהם גזירה דרבה, שמא יעבירו ארבע אמות ברה"ר כמו מגילת אסתר!

והשיב שהגזירה דרבה לא שייכא אלא בחיובים המוטלים על כל יחיד ויחיד כמו שופר ולולב ומגילה בזמנה, והיינו דדייק רבה הכל חייבין בלולב וכו', אבל קריאת מגילות הללו לא הוקבעו כלל על היחיד, כי אם על רבים, כמו קריאת ספר תורה, אם אין כאן מנין עשרה, אין חיוב כלל על היחיד. ובדבר שאין חיוב מוטל כי אם על הרבים, ליכא למיחש שמא יעבירו וכו', כמו דאמרינן בעלמא דרבים מדכרי אהדדי".

ויעויין עוד בזה בספר "עצי ברושים" לבעל ה"חשק שלמה" שהוכיח כן משו"ע או"ח סימן תרפ"ה סעיף ז', ובספר "מועדים וזמנים" ח"ב סימן קס"ו, והדברים ארוכים.

יש בנותן ענין להביא כאן מה ששמעתי מהגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ שליט"א, מעשה שהיה עם מרן הגר"ח זצ"ל, כפי ששמע סיפור הדבר מהרב ר' זלמן ינקלביץ זצ"ל:

מרן הגר"ח זצ"ל הזדמן פעם ללודז' אשר בפולין, ובתפילת שחרית חיפשו מניין לקריאת התורה. נענה הרב ר' זלמן ינקלביץ זצ"ל ואמר, רוב מניין של אנשים שטרם שמעו את קריאת התורה כבר יש, ויש ר"ן מפורש אשר פוסק בשמו של הרמב"ן שמספיק רוב מניין של אנשים שטרם שמעו קריאת התורה, כמו בכל הדברים שבקדושה.

הגיב מיד מרן הגר"ח זצ"ל ואמר, "אין ר"ן שפוסק את ההלכה כפי שהנך אומר, לא יתכן שרבינו ניסים אומר כך..."

עובדות והנהגות דאגתו למצוות לבית בריסק רעט

ניגש הרב ר' זלמן ז"ל לארון הספרים, פתח את הר"ן במגילה [ג' א' ברי"ף] וקרא את דבריו של רבינו ניסים [בד"ה "אמר רבי"] וז"ל "והרמב"ן ז"ל כתב שאין זו ראייה דכל אותם דקא חשיב התם [במשנה במגילה כ"ג ע"ב] חובת ציבור הם ואין עושין אותם אלא אם כן בעשרה או רובם מחוייבים בדבר, כגון שלא שמעו קדיש וברכו" וכו'.

שער התפילה

נענה מרן הגר"ח זצ"ל ואמר, "לא כך יש לקרוא את דבריו של הר"ן, אלא באופן הזה, "והרמב"ן ז"ל כתב שאין זו ראייה דכל אותם דקא חשיב התם חובת ציבור הם ואין עושין אותם אלא אם כן בעשרה". ולאחר מילה זו יש לרשום פסיק, ולאחר מכן להמשיך ולקרוא, "או רובם מחוייבים בדבר כגון שלא שמעו קדיש וברכו".

וא"כ דברי הר"ן שכתב "או רובם" מוסבים רק על קדיש וברכו גרידא, ולא על קריאת התורה, ולפי זה קריאת התורה אשר מנויה במשנה זו [מגילה כ"ג ע"ב] הינה אחד מן הדברים אשר "חובת ציבור הם, ואין עושין אותם אלא אם כן בעשרה".

סיים מרן הגר"ח זצ"ל ואמר להרב ר' זלמן ז"ל "וכי סבור הינך שהנני בקי באופן מוחלט בכל דבריו של רבינו ניסים... היה ברור לי שאם הייתי אדם" נשאר בצריך עיון [בכלל ל"א סעיף י"א] על השאלה, אם כולם שמעו קריאת התורה, ויש כמה בני אדם שלא שמעו, האם מותר לקרות שוב בשבילם, או שיש צורך בעשרה אנשים שעדיין לא שמעו את קריאת התורה, ואם בעל הי"ח אדם" שזכה להיות פוסק, והוא נשאר ב"צריך עיון"... הרי לא יתכן שישנו ר"ן שפוסק באופן זה"...

הערת הכותב קבלתי המעשה הנ"ל גם במכתבו של הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג שליט"א, ששמע הדברים ג"כ מהרב ינקלביץ זצ"ל, וכתב לי בסוף דבריו, "אח"כ מצאתי שהמשנה ברורה באמת מקשה על החיי אדם מהר"ן [ביאור הלכה סימן קמ"ג ס"א] ויתכן שכוונת החיי אדם שלא די באחד או בג' שלא שמעו כמו בקדיש וקדושה וברכו, אלא צריך רוב מנין כחזרת הש"ץ, עיין "עמק ברכה". ואילו הר"ן כתב שאין צריך י', אבל אולי צריך רוב מנין.

והוסיף לספר לי הגאון הגדול רבי מיכל יהודה לפקוביץ שליט"א:
פעם דיבר חכם אחד עם מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ובתוך הדברים אמר לו שבי"פרי מגדים" כתוב כך וכך... אמר לו רבי איסר זלמן זצ"ל "סיי איז נישטא אזא פרי מגדים"... ["אין כזה פרי מגדים"...]